

УДК 378.147:371134-027.875:615.8(4)

**PROFESSIONAL IDENTITY STRUCTURE OF PHYSICAL THERAPISTS
СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ****Korchinski V. S. /Корчинський В. С.***d.med.s., prof/ д.мед.н., проф.*

ORCID: 0000-0003-3460-4526

Ponomarenko M. V. / Пономаренко М. В.*Teacher/викладач*

ORCID: 0000-0001-6146-3672

*Vinnitsya Institute of the University "Ukraine.",**St. D. Maiborody, 6, Vinnitsya, 21018, Ukraine**Вінницький інститут університету "Україна.",**вул. Д. Майбороди 6, Вінниця, 21018, Україна*

Анотація. Розглянуто основні положення формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії в закладах вищої освіти. Уточнено структуру професійної ідентичності фахівців з фізичної терапії, яка формується в закладах вищої освіти. Теоретично обґрунтовано структурні компоненти професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, до яких віднесено: мотиваційний, пізнавальний, операційно-технологічний, особистісний та поведінковий.

Ключові слова: професійна ідентичність, фізична терапія, заклади вищої освіти.

Вступ.

Підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, становлення їх професійної ідентичності спрямовані не на зміну напрямів навчання, а на вдосконалення якості вищої освіти, розширення можливостей і збільшення ресурсної бази вищої освіти. Нова освітня парадигма, якої нині дотримуються в закладах вищої освіти, спрямована на розвиток професійної компетентності та особистісне становлення майбутніх фахівців. Інтеграція України у європейський і світовий освітній простір зумовлюють перебудову системи національної освіти на засадах інноваційності та демократизму, модернізацію змісту й організації навчально-виховного процесу у вищій школі[3]. Вища освіта має бути більш інноваційною, далекоглядною і відповідальною за результат, тобто готувати освічених працівників, здатних виконувати складні завдання, швидко адаптуватися до зміни середовища й нових вимог економіки [1, 9].

Основний текст.

З позицій сьогодення для підвищення ефективності професійної підготовки фахівців з фізичної терапії доцільно застосовувати міждисциплінарну галузь знань у системі наук про людину – акмеологію, яка досліджує процес досягнення людиною вершин її творчості, професіоналізму і є своєрідною теорією найвищих досягнень людини та цивілізації. Об'єктом цієї наукової дисципліни є людина в динаміці самоактуалізації власного творчого потенціалу, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення в різних життєвих сферах професійної самореалізації, у тому числі й освіті; предметом – процеси, закономірності й механізми, умови, чинники і стимули реалізації творчого потенціалу людини, шляхи розвитку готовності до майбутньої діяльності, удосконалення людини як

індивіда, індивідуальності, суб'єкта праці й особистості в життєдіяльності, професії, спілкуванні [5].

У процесі формування професійної ідентичності відбуваються такі особистісно важливі та значущі явища для самого студента, що підкреслюють його суб'єктність, зацікавленість у власному професіогенезі, а саме: розуміння свого ціннісного ставлення до майбутньої професії; сприйняття себе у професії як дієвого фахівця, а не тільки власника диплома; професійна адаптація до виконання фахових функцій і ролей; усвідомлення майбутнім фахівцем своїх професійних можливостей; конкретизація і формулювання аксіо-акмеологічних віз, що визначають шляхи професійного зростання; вироблення кожним студентом власної професійної моделі та власного професійного стилю фахової діяльності; реалізація можливості підвищити професійну компетентність досягти професійного успіху [4].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу виокремити концептуальні підходи до професійної ідентичності. Найбільш визнаною у психологічній науці вважають соціальну концепцію професійної ідентичності [7], запропоновану Х. Теджфелом і Дж. Тернером. Автори розглядають професійну ідентичність у вигляді когнітивної системи, ототожненої з Я-концепцією, що містить дві підсистеми: особистісну професійну ідентичність, здатну самовизначитися в термінах фізичних, інтелектуальних і моральних якостей; соціальну професійну ідентичність, що складається з окремих ідентифікацій і визначається належністю людини до різних соціальних категорій (раси, національності, статі тощо) [7]. На сучасному етапі розвитку психологічної й педагогічної науки накопичено достатній обсяг методологічних і текстологічних матеріалів, що містять різні взаємодоповнювані теоретичні та практичні підходи до вивчення професійної ідентичності, але виокремлюють в об'єкті дослідження різноманітні аспекти наукових феноменів "ідентичності" та "професійної ідентичності". На цей час недостатньо досліджено поєднання психологічних та педагогічних аспектів, а також не висвітлено питання сутності і змісту психолого-педагогічних основ формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії. Саме це дало поштовх до більш ґрунтовного дослідження структури професійної ідентичності. Концепція формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії в закладах вищої освіти містить такі положення[2]: формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії в закладах вищої освіти є підсистемою вищої освіти, спрямованою на підвищення рівня професіоналізму, самоідентифікації, якості реабілітаційної діяльності та конкурентоспроможності фізичних терапевтів; процес формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії враховує чинники гуманізації вищої освіти майбутніх фізичних терапевтів і відбувається в інформаційному освітньому середовищі вищої школи; система формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії визначається вимогами ринку реабілітаційних послуг, майбутньою професійною діяльністю випускників та особливостями напряму професійної підготовки; застосування інноваційних освітніх технологій спрямоване на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх

фахівців з фізичної терапії; організація освітнього процесу формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії в закладах вищої освіти передбачає взаємодію із закладами охорони здоров'я та реабілітаційними установами.

Визначальними, системотворними компонентами професійної ідентичності фахівця є суб'єктивні (особистісні) характеристики, які відображають успішність формування професійних знань, умінь і навичок у процесі вивчення різних професійних дисциплін, забезпечують подальший гармонійний професійний розвиток фахівця. Інтегративним особистісним показником готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності є його професійна ідентичність як центральна категорія професійної самосвідомості особистості, у якій поєднані її професійний менталітет і майстерність, професійний досвід і професійне спілкування, воедино пов'язані доля та істина, реальність і ментальність, свідомість та поведінка фахівця [6].

Охарактеризуємо компоненти, які є визначальними у формуванні професійної ідентичності в нашому дослідженні. Можна виокремити три групи компонентів професійної ідентичності: знання та професійні переконання, внутрішні та зовнішні складові. На думку науковців, навчальні стратегії вважаються процедурними знаннями, застосування яких спирається на свідоме розуміння виконуваних дій. Британські учені А. Chantal та S. Graham пропонують поділяти навчальні стратегії на метакогнітивні, когнітивні, афективні, соціальні та комунікативні [8]. Науковці зазначають, що використання навчальних стратегій, зокрема метакогнітивних, дає змогу студентам організувати і планувати свою діяльність, привчає до самостійності, пошуку необхідної інформації, перенесення вмінь і навичок з одного навчального контексту на інший. Афективні та соціальні стратегії забезпечують зниження тривожності у групі, спільній навчальній діяльності, сприяють створенню доброзичливої атмосфери та продуктивних робочих відносин. У результаті аналізу означених навчальних стратегій ми дійшли висновку, що їх використання сприятиме правильному вибору структурних компонентів професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії.

До структурних компонентів професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, яка формується у закладах вищої освіти, нами віднесено: мотиваційний, пізнавальний, операційно-технологічний, комунікативний та емоційно-ціннісний. Вчені по-різному визначають послідовність зазначених компонентів у структурі досліджуваного феномену, однак відсутність хоча б одного з них спричинить недостовірне визначення особливостей і рівнів сформованості професійної ідентичності.

Охарактеризуємо мотиваційний компонент професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії. Навчальну мотивацію визначають через специфічні для навчальної діяльності чинники: організацію освітньої діяльності; суб'єктивні особливості, притаманні конкретному студентові; суб'єктивні особливості педагога, його ставлення до професійної діяльності і студентів; застосування інтерактивних освітніх технологій. У дослідженні ми спираємося на те, що мотивація є сукупністю внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, що

спонукають до діяльності та спрямовують її на досягнення певних цілей. У контексті нашого дослідження такими є: наявність інтересу до змісту навчальної і професійної діяльності, позитивне ставлення до роботи фізичного терапевта; впевненість у правильності зробленого вибору; спонукання студентів до професійної самореалізації і самовдосконалення. Отже, мотиваційний компонент професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується у закладах вищої освіти, передбачає наявність мотивів щодо отримання вищої освіти за спеціальністю, зацікавленості студентів до навчальної діяльності, позитивної мотивації до виконання професійної діяльності, відповідальності за результати застосування засобів фізичної терапії, прагнення до самореалізації і самовдосконалення.

Пізнавальний компонент формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії передбачає результат пізнавальної діяльності людини і полягає у формуванні обсягу професійно значущих знань та умінь, тобто виконує інформаційну функцію. Пізнавальний компонент активізує вміння і навички до формування готовності працювати в інформаційному суспільстві, що передбачає усвідомлення майбутнім фахівцем процесу інформатизації освіти. Пізнавальний компонент професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії передбачає обізнаність, ерудицію та наявність сукупності знань щодо: основних професійних функцій фізичного терапевта; складових клінічної і позаклінічної діяльності фізичного терапевта; загальних і професійних компетентностей фізичного терапевта; професійного та кількісного складу мультидисциплінарної команди, основних завдань та ролі фізичного терапевта у складі мультидисциплінарної команди; методик проведення реабілітаційних процедур з хворими різних нозологічних груп; методів проведення реабілітаційного обстеження, визначення реабілітаційного потенціалу та прогнозу, цілей реабілітації та складання індивідуальної програми фізичної терапії.

Операційно-технологічний компонент формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії передбачає поєднання теоретичних знань в практичне використання, втілення знань, вмінь і навичок в професійну діяльність. Операційно-технологічний компонент професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії характеризує наявність вмінь та навичок щодо ефективної реалізації реабілітаційної діяльності; планування та впровадження реабілітаційної діяльності з врахуванням сучасних технологій, заснованих на науково-доказовій медицині; моделювання функцій професійної діяльності.

Особистісний компонент професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії характеризує наявність здібностей студентів встановлювати ефективні взаємовідносини та комунікацію з пацієнтами, колегами і членами мультидисциплінарної команди фахівців. Майбутній фахівець з фізичної терапії має підвищувати ефективність діяльності, щоб досягнути успіху і підтримати на належному рівні самооцінку й самоповагу.

Поведінковий компонент професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії передбачає формування чуттєвого пізнання світу. На першому

етапі виявляються відкритість, природність, інформаційність у відносинах між суб'єктами, на другому – щира зацікавленість суб'єктами, їх культурою, стереотипами поведінки та урахуванням міжкультурного діалогу; на третьому – емоційне прийняття, тобто перехід від співпереживання до співчуття, сприйняття світу представників іншої культури. Справжній міжкультурний діалог починається лише тоді, коли зроблено кроки на шляху взаєморозуміння і прийняття загалом особистості людини іншої культури. Поведінковий компонент професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії характеризується здібностями студентів управляти своїми емоціями та поведінкою; наявністю знань про прийоми і методи, які надають змогу регулювати емоції та поведінку інших людей.

Таким чином, розглянуто структуру професійної ідентичності і обґрунтовано її системні компоненти у майбутніх фахівців з фізичної терапії, яка формується в закладах вищої освіти.

Висновки

1. Система професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах в умовах соціокультурної інтеграції глобалізованого суспільства в Європейське співтовариство повинна відповідати світовим і європейським стандартам вищої освіти та сучасним стратегічним орієнтирам розвитку реабілітаційної сфери.

2. На сучасному етапі розвитку психологічної й педагогічної науки накопичено достатній обсяг методологічних і текстологічних матеріалів, що містять різні взаємодоповнювані теоретичні та практичні підходи до вивчення професійної ідентичності, але виокремлюють в об'єкті дослідження різноманітні аспекти наукових феноменів “ідентичності” та “професійної ідентичності”.

3. Визначальними, системотворними компонентами професійної ідентичності фахівця з фізичної терапії є суб'єктивні (особистісні) характеристики, які відображають успішність формування професійних знань, умінь і навичок у процесі вивчення різних професійних дисциплін, забезпечують подальший гармонійний професійний розвиток фахівця. До структурних компонентів професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується у закладах вищої освіти, нами віднесено: мотиваційний, пізнавальний, операційно-технологічний, комунікативний, особистісний та поведінковий.

Література

1. Константюк Н. І. Основні засади підвищення конкурентоспроможності вищої освіти України в умовах формування глобальної економіки. Сталий розвиток економіки: наук.-вироб. журн. 2013. № 3. С. 26–28.

2. Копчинська Ю. В. Теоретико-методологічні аспекти формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. Молодий вчений. 2017. № 12 (52) (груд.). С. 387–391

3. Кравець В. Проблеми модернізації вищої освіти України в умовах глобалізації. Україна – Європа – Світ: зб. наук. пр. Серія: Історія, міжнародні відносини. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Вип. 10. С. 15–23.

4. Марунець М. Прикладні аспекти дослідження професійної ідентичності. Соціальна психологія. 2006. № 3. С. 90–97.
5. Пальчевський С. С. Акмеологія – поклик майбутнього. Акмеологія в Україні: наук. вид. 2010. № 1. С. 7–14.
6. Ткаченко А. Ю. Професійна ідентичність особистості в процесі професіоналізації. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2011. № 10. С. 221–228.
7. Шевченко Н. Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки: монографія. Київ: Міленіум, 2005. 298 с.
8. Chantal A., Graham S. Enabling autonomy through independent learning at higher stages. The Fifth National Institution-Wide Language Programmes Conference: Proceedings of the 5th IWLP Conference in Nottingham Trent University. Nottingham: Nottingham University Press, 1995. P. 49–60.
9. Gunn, H., Hunter, H., Haas, B. (2012). Problem Based Learning in physiotherapy education: a practice perspective. *Physiotherapy*, 98 (4), 330–335. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/journal/physiotherapy/vol/98>.

References

1. Konstantyuk NI є основними принципами збільшення творчості високої освіти України в умовах формування національної економіки. Сумісний розвиток економіки: освіта і продукція. *journal* 2013. No. 3. P. 26-28.
2. Yu. V. Копчинська. Теоретичні і методологічні аспекти формування професійної ідентичності майбутніх спеціалістів в фізичній реабілітації. *A young scientist*. 2017. No. 12 (52) (Decmb). P. 387-391
3. Kravets V. Problems of modernization of higher education of Ukraine in conditions of globalization. *Ukraine - Europe - World: coll. of science pr. Series: History, international relations*. Ternopil: TNPU named after V. Hnatyuk, 2012. Vol. 10. P. 15-23.
4. Marunets M. Applied aspects of professional identity research. *Social Psychology*. 2006. No. 3. P. 90-97.
5. Palchevskiy SS Acmeology – the call of the future. *Acmeology in Ukraine: Science. kind*. 2010. No. 1. P. 7-14.
6. Tkachenko A. Yu. Professional identity of the individual in the process professionalization. *Problems of extreme and crisis psychology*. 2011. No. 10. P. 221-228.
7. Shevchenko N.F. Formation of professional consciousness of practical psychologists in the process of professional training: monograph. Kyiv: Millennium, 2005. 298 p.

Abstract. *The main provisions of the formation of the professional identity of future specialists in physical therapy in institutions of higher education are considered. The structure of the professional identity of future specialists in physical therapy has been specified. The structural components of the professional identity of future specialists in physical therapy are theoretically substantiated, which include: motivational, cognitive, operational-technological, personal and behavioral. The motivational component involves the presence of positive motivation for obtaining higher education in a specialty, interest in educational and professional activities, the desire for self-realization and self-improvement. The cognitive component involves awareness, erudition and the availability of a set of knowledge regarding the main professional functions of a physical therapist. The operational and technological component is characterized by the presence of skills and abilities related to the effective implementation of rehabilitation activities, planning and implementation of modern technologies based on scientific and evidence-based medicine. The personal component reflects the ability of students to establish effective relationships and communication with patients,*

colleagues and members of a multidisciplinary team of specialists. The behavioral component is characterized by the ability of students to manage their emotions and behavior, the availability of knowledge about techniques and methods that make it possible to regulate the emotions and behavior of other people.

Key words: *professional identity, physical therapy, institutions of higher education.*